

ÅLANDS FÖRFATTNINGSSAMLING

2023

Nr 41

LANDSKAPSLAG

om tillämpning av lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av EU-rätten och den nationella lagstiftningen

Föredragen för Republikens President den 12 maj 2023

Utfärdad i Mariehamn den 17 maj 2023

I enlighet med lagtingets beslut¹ föreskrivs²:

1 §

Lagens syfte

Lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av EU-rätten och den nationella lagstiftningen (FFS 1171/2022), *visselblåsarlagen*, ska inom lagtingets lagstiftningsbehörighet tillämpas på Åland med de avvikelser som anges i denna lag. Ändras visseblåsarlagen ska ändringen gälla på Åland från tidpunkten för dess ikraftträdande i riket, om inte annat följer av denna lag.

Genom denna lag genomförs Europaparlamentets och rådet direktiv (EU) 2019/1937 om skydd för personer som rapporterar om överträdelser om unionsrätten, *visselblåsarlagdirektivet*, inom lagtingets lagstiftningsbehörighet.

2 §

Tillämpningsområde

Inom lagtingets lagstiftningsbehörighet ska det skydd som föreskrivs i *visselblåsarlagen* för rapporterande personer gälla tjänstemän inom landskaps- och kommunalförvaltningen, Ålands lagting, landskapets affärsverk samt vid juridiska personer som ägs av eller står under bestämmande inflytande av landskaps- eller kommunala myndigheter, som rapporterar om överträdelser av den EU-lagstiftning som avses i bilagan till *visselblåsarlagdirektivet* eller den landskapslagstiftning som genomför den inom följande lagstiftningsområden:

- 1) offentlig upphandling,
- 2) produktsäkerhet och produktöverensstämmelse,

- 3) transportsäkerhet,
- 4) miljöskydd,
- 5) livsmedel- och fodersäkerhet samt djurs hälsa och välbefinnande,
- 6) folkhälsa enligt artikel 168 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt,
- 7) skydd av privatlivet och personuppgifter samt säkerhet i nätverks- och informationssystem.

I fråga om det som avses i 1 mom. tillämpas lagen på gärningar eller försummelser som

- 1) är straffbara,
- 2) kan leda till en administrativ påföljd av straffkaraktär, eller
- 3) allvarligt kan äventyra uppnåendet av de mål av allmänt intresse som eftersträvas med lagstiftningen.

Med avvikelser från det som föreskrivs i 1 mom. 6 punkten tillämpas lagen inte på överträdelser som gäller 9 § 2-4 mom., 10 §, 11 § 2 mom., 12 § 2 mom. eller 13-21 §§ eller 32 § i lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård (FFS 1201/2013), tillämplig på Åland genom landskapslagen (2014:28) om tillämpning på Åland av lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård.

Utöver det som föreskrivs i 1 mom. tillämpas denna lag även på skyddet för tjänstemän som rapporterar om överträdelser av lagstiftningen om eller villkoren för beviljande, användning eller återkrav av Europeiska unionens bidrag eller bidrag som beviljas enbart av landskapets medel, eller statligt stöd.

Denna lag ska även tillämpas då en förvaltningsuppgift utförs av landskaps- och kommunal myndighet med stöd av 30 § i självstyrelselagen.

¹ LF nr 2/2022-2023

LKU bet. nr 5/2022-2023

² Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1937, EUT nr L 305, 26.11.2019, s. 1

3 §

Begrepp

Vid tillämpningen av visselblåsarlagen ska med *justitiekanslerämbetets centraliserade rapporteringskanal* på Åland avses Landskapsrevisionens centraliserade rapporteringskanal i 7 § i denna lag.

Med *behörig myndighet* ska på Åland avses de myndigheter som ansvarar för tillsynen över lagstiftningen i 2 § 1 mom. Närmare bestämmelser om behöriga myndigheter finns i 8 § i denna lag.

4 §

Förhållande till annan lagstiftning

Genom denna lag begränsas inte det skydd för rapporterande personer som grundar sig på annan landskapslagstiftning eller EU-lagstiftning.

5 §

Undantag från tillämpningsområdet

Inom lagtingets lagstiftningsbehörighetsområde ska denna lag inte tillämpas på sådana uppgifter som omfattas av tystnadsplikt för hälso- och sjukvårdspersonal enligt 21 § i offentlighetslagen (2021:79) för Åland.

Denna lag tillämpas inte heller på förundersökning eller i fall där en person gett sitt informerade samtycke till att han eller hon anges som informationskälla eller registreras som sådan i databaser som förvaltas av brottsbekämpande myndigheter i enlighet med 5 kap. 40 § i polislagen (FFS 872/2011) eller 36 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (FFS 616/2019), tillämplig på Åland genom landskapslagen (2019:74) om tillämpning på Åland av riksförfattningar om dataskydd.

6 §

Intern rapporteringskanal

Följande juridiska personer är skyldiga att inrätta en intern rapporteringskanal för rapportering om överträdelser och för behandling och uppföljning av rapporterna:

1) landskapets myndigheter, landskapets affärsverk samt till Ålands lagting ansluten förvaltning som regelbundet har minst 50 personer anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande,

2) kommuner, förutom de som regelbundet har färre än 50 personer anställda i arbetsavtals- och tjänsteförhållande eller färre än 10 000 invånare,

3) kommunalförbund som regelbundet har minst 50 personer anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande,

4) andra juridiska personer inom den offentliga sektorn vilka ägs av eller står under bestämmande inflytande av en myndighet som avses i 1-3 punkten och som regelbundet har minst 50 personer anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande.

Den juridiska personen kan ordna en intern rapporteringskanal själv eller genom att ingå avtal om att anlita någon annan offentlig eller privat tjänsteleverantör. Den juridiska personen ansvarar för att skyldigheterna enligt denna lag fullgörs även om en tjänsteleverantör anlitas.

När en privat tjänsteleverantör anlitas för att ordna en intern rapporteringskanal omfattas en person som är anställd av tjänsteleverantören av bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar i enlighet med det som föreskrivs i annan lagstiftning. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i skadeståndslagen (FFS 412/1974).

Kommuner och kommunalförbund får ha en gemensam intern rapporteringskanal under förutsättning att den delade interna rapporteringskanalen skiljer sig från och är oberoende i förhållande till de myndigheter som avses i 7 och 8 §§.

Närmare bestämmelser om minimikrav för rapportering till en intern rapporteringskanal, person som ansvarar för handläggningen av rapporter, frivilliga interna rapporteringskanaler, utredning av rapport och anonym rapportering finns i 13–17 §§ i visselblåsarlagen.

7 §

Landskapsrevisionens centraliserade externa rapporteringskanal

Inom ramen för landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet och förvaltningsbehörighet enligt 30 § i självstyrelselagen ska Landskapsrevisionen upprätthålla en centraliserad extern rapporteringskanal på Åland. Landskapsrevisionen ska centraliserat ta emot och vidarebefordra rapporter till de behöriga myndigheter som avses i 8 § för vidare utredning.

Landskapsrevisionen ska inrätta och sköta den centraliserade rapporteringskanalen på det sätt som följer av 18 och 19 §§ i visselblåsarlagen. Landskapsrevisionen ska årligen sammanställa de rapporter som tas emot och rapportera till Europeiska kommissionen på det sätt som närmare följer av 38 § i visselblåsarlagen. Landskapsrevisionen ska även minst vart tredje år granska förfarandena för att ta emot och vidarebefordra rapporter på det sätt som närmare anges i 39 § 1 mom. i visselblåsarlagen.

8 §

Behörig myndighet

De myndigheter som ansvarar för tillsynen över den lagstiftning som avses i 2 § 1 mom. ska inom sitt verksamhetsområde fungera som behörig myndighet i enlighet med visselblåsarlagen.

De behöriga myndigheterna ska ta emot rapporter från Landskapsrevisionens centraliserade externa rapporteringskanal och handlägga rapporterna på det sätt som närmare framkommer av 20–22 §§ i visselblåsarlagen.

De behöriga myndigheterna ska minst vart tredje år granska förfarandet gällande utredningen av rapporter och åtgärderna som myndigheterna vidtar på basis av rapporterna på det sätt som närmare anges i 39 § 2 mom. i visselblåsarlagen.

9 §

Bestämmelser som inte ska tillämpas

Inom lagtingets behörighet ska följande bestämmelser i visselblåsarlagen inte tillämpas:

1) 2 §. I stället tillämpas 1 § i denna lag beträffande tillämpningsområdet för denna lag.

2) 4 §. I stället tillämpas 5 § i denna lag beträffande undantag från lagens tillämpningsområde.

3) 10 § 1 mom., 11 och 12 §§. I stället tillämpas 6 § i denna lag beträffande interna rapporteringskanaler.

4) 31 § 4 mom. sista ledet gällande rätt att begära att uppgifter lämnas till dataombudsmannen.

10 §

Hänvisningar

Inom lagtingets lagstiftningsbehörighet ska hänvisningen till

1) lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (FFS 621/1999) i 32 § 4 mom. i visselblåsarlagen avse offentlighetslagen (2021:79) för Åland.

2) lagen om tjänsteinnehavare i kommuner och välfärdsområden (FFS 304/2003) avse landskapslagen (2004:24) om tillämpning i landskapet Åland av lagstiftning om kommunala tjänstemän.

11 §

Närmare bestämmelser

Landskapsregeringen kan genom landskapsförordning närmare föreskriva om vilka myndigheter som är behöriga myndigheter i enlighet med 8 § i denna lag.

12 §

Straff

Den som uppsåtligen rapporterar eller offentliggör falsk information ska, om inte gärningen är ringa eller strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, dömas till böter.

Till straff för brott mot sekretessskyldigheten döms enligt 38 kap. 1 eller 2 §§ i strafflagen (FFS 39/1889), om inte gärningen utgör brott enligt 28 § i offentlighetslagen för Åland eller om inte strängare straff föreskrivs i något annat lagrum.

Bestämmelser om straff för dataskyddsbrott finns i 28 § i landskapslagen (2019:9) om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen. Bestämmelserna om straff för kränkning av kommunikationshemlighet och för grov kränkning av kommunikationshemlighet i 38 kap. 3 och 4 §§ i strafflagen ska tillämpas inom lagtingets lagstiftningsbehörighet.

13 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2023.

En intern rapporteringskanal ska inrättas inom tre månader efter att lagen har trätt i kraft.

Mariehamn den 17 maj 2023

HARRY JANSSON
vicelantråd

Roger Höglund
föredragande minister

